

5. Department of Statistics in the Lviv region Retrieved from <http://www.lv.ukrstat.gov.ua/>

6. Department of Statistics in Rivne region Retrieved from: www.rv.ukrstat.gov.ua/

7. The Department of Statistics in the Ternopil region Retrieved from www.te.ukrstat.gov.ua/

8. Department of Statistics in the Chernivtsi region Retrieved from www.cv.ukrstat.gov.ua/

9. State Statistics Service of Ukraine Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua/>

10. United Nations Conference on Trade and Development Retrieved from <http://unctadstat.unctad.org/wds/ReportFolders/reportFolders.aspx>

УДК 332.1+339.924

К. В. Степанова

кандидат економічних наук,

доцент кафедри економіки та

міжнародних економічних відносин

Міжнародного гуманітарного університету, м. Одеса

УКРАЇНСЬКЕ ПРИЧОРНОМОР'Я В СИСТЕМІ ЄВРОРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

У статті розглядаються форми, напрямки та перспективи єврорегіонального співробітництва Українського Причорномор'я. Представлена модель інтегрального потенціалу Одеської області як фактору сталого розвитку та активізації транскордонного співробітництва Українського Причорномор'я.

Ключові слова: *Українське Причорномор'я, інтеграція, єврорегіональне співробітництво, Одеська область.*

Stepanova K. BLACK SEA REGION IN SYSTEM OF EURO-REGIONAL COOPERATION

In the article the forms, directions and prospects in the Black Sea Region of Euro-regional cooperation. The model of integral potential of Odessa region as a factor for sustainable development and enhance cross-border cooperation in the Black Sea Region.

Keywords: *Ukrainian Black Sea region, integration, Euro-regional cooperation, Odessa region.*

В останні роки Чорноморський регіон стає предметом особливої уваги Європейського Союзу. Після вступу до Євросоюзу Болгарії та Румунії в 2007 році Чорне море отримує статус «європейського» моря, що багато в чому визначило значимість Чорноморського регіону. Для України масштабне міжрегіональне та транскордонне співробітництво є найважливішим інструментом реалізації одного з пріоритетних напрямків зовнішньополітичної концепції - інтеграції України до Європейського Союзу. Провідну роль у розвитку транскордонного співробітництва Українського Причорномор'я грає Одеська область.

В останні роки розвитку Українського Причорномор'я було присвячено досить велику кількість публікацій, в тому числі монографічні праці Б. В. Буркинського, М. І. Котлубая, В. М. Степанова, В. К. Симоненка, С. Р. Гриневецького, С. С. Жильцова, І. С. Зонна і ін., в яких в тому числі приділялась увага питанням міжнародного співробітництва Українського Причорномор'я. Транскордонні можливості співпраці України розглядалися в роботах Н. Мікули, І. Школи, О. Кірюхіна, Г. Кулешової, В. Левчука, Б. Короп.

Останні події в Чорноморському регіоні

приводять до необхідності поглиблення досліджень з питань формування нової конфігурації розвитку Українського Причорномор'я. Україна переживає період як серйозних ризиків, так і нових можливостей розвитку. Анексія Криму призводить до необхідності пошуку нових шляхів розвитку Українського Причорномор'я, де багато функцій Криму візьме на себе Одеська область, особливо у туризмі. Нові напрямки розвитку Українського Причорномор'я пов'язуються нами з процесами транскордонного співробітництва, яке відображає як процеси глобалізації, так і регіоналізації. Інтенсифікація міжрегіональних і транскордонних взаємодій причорноморських регіонів є в даний час необхідним компонентом національної політики європейського співробітництва України.

У зв'язку з цим ставиться завдання розглянути тенденції, проблеми та перспективи розвитку співпраці Українського Причорномор'я з регіонами інших держав ЄС. Транскордонна взаємодія українських південних регіонів, посилення їх участі в процесі реалізації міжнародних проектів є одним із найбільш пріоритетних напрямків регіональної політики України.

Українське Причорномор'я включає частини

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО ПЕРІОДУ УКРАЇНИ

Чорного та Азовського морів (в межах юрисдикції України) і прилеглі до них адміністративно-територіальні одиниці Одеської, Миколаївської, Харківської, Запорізької та Донецької областей, а також територію тимчасово окупованій Автономної Республіки Крим (АРК). Поглиблення міжрегіональних і транскордонних взаємодій є найважливішою складовою розвитку Українського Причорномор'я.

В даний час транскордонне співробітництво здійснюється в декількох формах [1].

- Договори між адміністративно-територіальними одиницями України та інших країн про співпрацю в різних сферах, таких як економіка, екологія, культура та спорт, освіта;

- Єврорегіони. Прикордонні області України країни беруть участь у функціонуванні восьми Єврорегіонів - "Буг", "Карпатський", "Нижній Дунай", "Верхній Прут", "Дніпро", "Слобожанщина", "Ярославна" та "Донбас". До їх складу входять Волинська, Донецька, Закарпатська, Івано-Франківська, Луганська, Львівська, Одеська, Сумська, Чернівецька, Чернігівська та Харківська області України.

- Програми прикордонного співробітництва, які реалізуються за допомогою Європейського інструменту сусідства (EuropeanNeighbourhoodInstrument (ENI)) 2014-2020 рр. с бюджетом € 15.433 млрд). Європейський інструмент сусідства передбачає такі напрями співробітництва між країнами, як економічний розвиток, безпека і міграція [2].

Одна з програм, яка фінансується Європейським інструментом сусідства, є Програма прикордонного співробітництва Чорноморського басейну на 2014-2020 роки (BlackSeaBasin 2014-2020). Метою даної програми є поліпшення добробуту населення в регіонах Чорноморського басейну за допомогою забезпечення сталого економічного зростання та спільної охорони навколишнього середовища [3].

У зв'язку з останніми подіями в Українському Причорномор'ї актуалізується значення Одеського регіону та м.Одеси як морських воріт України. Широкі можливості для виходу в акваторії Чорноморо-Азовського басейну і Світового океану, а також в значимі річкові магістралі визначають істотні переваги, транспортні і транзитні можливості регіону [4-7]. Потужний потенціал Одеської області, в т. ч. природно-ресурсний, є істотним фактором розширення міжнародного, насамперед транскордонного співробітництва, як механізму просування України до інтеграції в ЄС.

На рис. 1 представлена модель інтегрального потенціалу Одеської області як фактору сталого розвитку Українського Причорномор'я та активізації транскордонного співробітництва [8].

Через територію Одеської області проходять п'ять міжнародних транспортних коридорів: сьомий та дев'ятий Критські, транспортний коридор TRASECA (Європа-Кавказ-Азія), коридор «Балтійське море - Чорне море», «Чорноморське транспортне кільце» - транспортний коридор навколо Чорного моря Організації чорноморського економічного

співробітництва [9, 10]. У цьому плані залишається актуальною реалізація проекту будівництва моста через Дністровський лиман, що дає можливість вирішити проблему автомобільного сполучення Одеса - Рені, яке до цих пір проходить через територію Республіки Молдова [8].

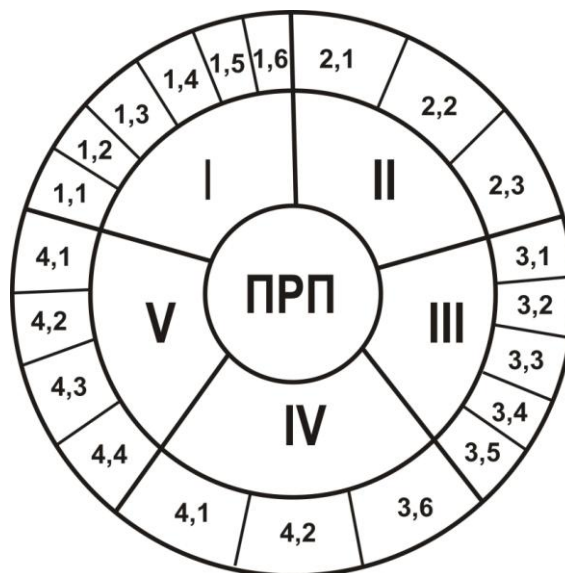

Рис. 1. Модель інтегрального ресурсного потенціалу (ІРП) Одеської області

I – природно-ресурсний потенціал:

- 1.1 - ресурс економіко-географічного положення (вихід в Чорне море - Середземне море - Світовий океан);
- 1.2 - біологічні ресурси Чорноморсько-Азовського басейну і приморських територій;
- 1.3 - водні ресурси (морські, річкові та ін.);
- 1.4 - курортно-рекреаційні ресурси;
- 1.5 - мінеральні ресурси морського дна і приморських районів (нафта, газ та ін.)

II – транзитотворюючий потенціал:

- 2.1 - морські і річкові порти;
- 2.2 - морський і річковий флот;
- 2.3 - автомобільні, залізничні та авіаційні комунікації

III - виробничо-економічний потенціал:

- 3.1 - агропромисловий комплекс;
- 3.2 - суднобудування і судноремонт;
- 3.3 - машинобудування;
- 3.4 - річкове господарство;
- 3.5 - рекреаційно-туристичне господарство

IV - потенціал невиробничої сфери:

- 4.1 - науково-дослідний комплекс;
- 4.2 - освітній потенціал (ВНЗ, технікуми, училища);
- 4.3 - культурні організації

V - потенціал міжнародного співробітництва:

- 5.1 - представництво міністерства закордонних справ України;
- 5.2 - консульства;
- 5.3 - міжнародні організації;
- 5.4 - міжнародні проекти

В даний час Одеська область відповідно до стратегії інтеграції України в ЄС проводить активну роботу з розвитку міжнародного співробітництва. Одеська область є дійсним членом 6 європейських регіональних організацій: Асамблеї європейських прикордонних регіонів; Асоціації Європейських регіонів; Робочої співдружності придунайських країн; Конференції Приморських регіонів Європи; Асамблеї європейських виноробних регіонів; Єврорегіону

ТРАНСКОРДОННЕ СПІВРОБІТНИЦТВО ТА ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

«Нижній Дунай» (ЕРНД), угоду про створення якого було підписано в 1998 р.

На даний момент до складу ЕРНД входять Одеська область (Україна), райони Кагул і Кантемир (Республіка Молдова), повіти Галац, Тульча, Бреїла (Румунія). За час функціонування ЕРНД було реалізовано ряд проектів:

- Проект "Придунайські озера України. Стійке відновлення і збереження природного стану екосистем" (2000-2003 рр.);

- Проект програми ТАСІС «Бізнес-інфраструктура Одеської області, Єврорегіон «Нижній Дунай»» (2002-2004 рр.). Метою реалізації проекту було зміцнення сектора малого і середнього бізнесу в Придунав'ї в контексті транскордонного співробітництва. В рамках проекту було створено Агентство транскордонного співробітництва «Єврорегіон «Нижній Дунай»», яке після закінчення проекту перейшло в комунальну власність Одеської обласної ради;

- Проект «Запобігання надзвичайним ситуаціям та захист від повеней в Єврорегіоні «Нижній Дунай»» (2006 - 2007 рр.). Одним з результатів проекту було відкриття в кінці 2006 року в м. Ізмаїл Інформаційно-аналітичного центру з прогнозування і запобігання повеням;

- Проект «Поліпшення транскордонного співробітництва в галузі інтегрованого управління водними ресурсами в Єврорегіоні «Нижній Дунай»» (фінансувався Єврокомісією з другої половини 2007 за результатами відбору проектів в рамках Програми сусідства «Україна - Румунія: 2004-2006»).

У 2014-2015 рр. Україна з ряду об'єктивних та суб'єктивних причин не брала участі в роботі Єврорегіону. У березні 2016 р. Одеська обласна держава адміністрація відновила співпрацю з Єврорегіоном.

В рамках продовження співпраці з членами Єврорегіону було підписано меморандум про співпрацю Одеської області і Тулчі, метою якого є розвиток в напрямку єдиних європейських стандартів, створення спільних економічних структур, розвиток прикордонної торгівлі, реалізація різних проектів в галузі туризму, екології, культури. Нова операційна програма ЄС «Україна-Румунія 2014-2020» дає можливість отримання міжнародної технічної допомоги для розвитку взаємодії прикордонних областей.

Розглядаючи роль Одеської області в розвитку європейського співробітництва Українського Причорномор'я необхідно особливу увагу звернути на потенційні можливості і внесок в цей процес з боку обласного центру – м. Одеси.

Одеса є членом численних міжнародних асоціацій, таких як Асоціація Євромісто, ICLEI (International Council for Local Environmental Initiatives) - міжнародна рада з місцевих екологічних ініціатив, Міжнародний Чорноморський Клуб (МЧК). Одеса також стає активним учасником проекту DONAUHANSE, який фінансується Європейською Комісією та сприяє великомасштабному співробітництву жителів Єврорегіону «Нижній

Дунай». Одесою також підписано угоду про встановлення побратимських відносин із 16 містами світу.

Необхідно відзначити, що Одеса є одним з найбільш багатонаціональних міст України. У зв'язку з цією обставиною в місті функціонує багато національно-культурних об'єднань та центрів - Французький культурний центр, Британська рада, Філія Грецького фонду культури в Одесі, Німецький, Ізраїльський культурні центри, а також численні національно-культурні громади.

З метою втілення в місті міжнародного досвіду та європейських ідей було сформовано Управління міжнародних відносин, європейської інтеграції та зв'язків з Одеською діаспорою. Основною метою Управління є підтримка міжнародних контактів м. Одеса та налагодження співпраці з зарубіжними муніципалітетами.

Ті конкурентні переваги і базис міжнародного співробітництва, який склався в Одесі, ще більше актуалізуються в даний час. Після анексії Криму Одеса починає грати якісно нову роль в Українському Причорномор'ї. А Одеський регіон повинен стати «регіоном зростання» та ініціативи у формуванні державної політики розвитку Українського Причорномор'я та європейського співробітництва.

Наступні напрямки повинні стати пріоритетними для Одеської області [9-12]:

- посилення транзитно-транспортного потенціалу шляхом реалізації інфраструктурних проектів і розвитку логістики;

- створення спеціальних економічних зон, в тому числі експортно-імпортної спрямованості, на території портів Чорноморська, Южного, Рені;

- створення нової бази Чорноморського флоту;

- активізація транскордонного співробітництва через Єврорегіон «Нижній Дунай»;

- просування Одеси як дестинації на міжнародному туристичному ринку, створення в Одесі міжнародного фестивального центру;

- підвищення енергетичної безпеки області шляхом розвитку альтернативної енергетики;

- інтенсифікація агропромислового комплексу,

- створення нових потужностей для зберігання і перевалки сільськогосподарської продукції.

Необхідно відзначити, що існують певні перешкоди на шляху розвитку міжрегіонального співробітництва причорноморських регіонів. Серед них в якості основних можна виділити наступні:

- недосконалість української законодавчої бази міжрегіонального співробітництва;

- недосконалість інституційних механізмів участі України, включаючи Українське Причорномор'я, в євроінтеграційних процесах, невідпрацьований механізм фінансування спільних проектів, що реалізуються за підтримки ЄС;

- малоефективна політика розвитку сприятливого інвестиційного клімату Українського Причорномор'я, а також відсутність можливості введення спеціальних режимів зовнішньоекономічної діяльності в Чорноморському регіоні;

- наявність корупції, недовіра з боку

зарубіжних інвесторів, наявність спірних приватизованих об'єктів;

- значне зниження рівня транзитної привабливості Українського Причорномор'я.

Розглядаючи питання інтенсифікації міжрегіональної та транскордонної співпраці Українського Причорномор'я, необхідно визначити основні напрямки, до яких відносяться такі як зміцнення механізмів міжнародного співробітництва Причорноморських регіонів, формування єдиного простору міжрегіональної співпраці українських приморських регіонів, застосування нових форм і напрямків міжрегіонального та транскордонного співробітництва причорноморських регіонів.

До основних очікуваних результатів партнерства приморських регіонів України з країнами-членами ЄС необхідно віднести наступні: освоєння потенціалу міжрегіональної кооперації українських приморських регіонів і впровадження інтенсивної моделі економічного зростання на базі диверсифікації ресурсних джерел; перегляд статусу і ролі приморських регіонів України в системі міжнародного поділу праці; відродження і подальший розвиток Українського Причорномор'я в якості міжнародної зони рекреації (санаторно-курортне лікування, оздоровлення, відпочинок) і туризму; забезпечення інтегрованого та збалансованого просторового розвитку українських приморських регіонів; прагнення до забезпечення екологічної безпеки і здатності самовідновлення природно-ресурсного потенціалу.

Список використаних джерел

1. Трюхан В. Как трансграничное сотрудничество свяжет Украину с Европой [Электронный ресурс] / В. Трюхан. – Режим доступа: <http://delo.ua/opinions/kak-transgranichnoe-sotrudnichestvo-svjazhet-ukrainu-s-evropoj-166069/>

2. The European Neighbourhood Instrument (ENI) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.enpi-info.eu/ENI>

3. Cross-Border Cooperation (CBC) [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=322&id_type=10

4. Степанов В. Н. Проблемы и перспективы международного экономического сотрудничества в Дунайском регионе / В. Н. Степанов, И. А. Бердников, В. Я. Журавлев // Проблемы социально-экономического развития Украинского Причорномор'я в условиях финансово-экономической кризиса: 36. матеріалів науково-практичної конференції (Одеса, 3 березня 2009 р.) / Регіональний філіал Національного інституту стратегічних досліджень у м. Одесі. – Регіональне представництво Фонду ім. Фрідріха Еберта в Україні та Білорусі / За заг. ред. О.О.Воловича. – Одеса: Фенікс, 2009. – С. 73-90.

5. Русанов А. Высокие перспективы Нижнего Дуная / А. Русанов // Моряк Украины, 28.03.07. – С. 7

6. Студенников И. Транскордонное сотрудничество как чинник реалізації євроінтеграційних прагнень України та інструмент регіонального розвитку // Міжнародна конференція «Розвиток транскордонного співробітництва з регіонами країн-членів ЄС»: Збірник доповідей. 18.05.2007 / Голов. управління зовнішньо екон. діяльності та європ. інтеграції Одес. Облдержадміністрації. – Одеса: Астропринт, 2007. – С. 26-31.

7. Буркинский Б. В. Методологические и прикладные

основы исследования национальных и региональных интересов (социо-эколого-экономический контекст) / Б. В. Буркинский, В. Н. Степанов. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 2011. – 72 с.

8. Андреева Н. Н. Антикризисное управление Одесским регионом: диагностика и направления реализации. Учебное пособие / Н. Н. Андреева, В. И. Золотов, С. Г. Шунтова. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 2010. – 137 с.

9. Развитие Одессы и региона: мнения экспертов [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://prawwwda.com/obschestvo/razvitie-odessi-i-re/>

10. Степанов В. Н. Экономико-экологические проблемы строительства молдовского транспортно-энергетического узла в дельте Дуная / В. Н. Степанов, И. А. Бердников, В. Я. Журавлев // Экономические инновации. Одесса: ИПРЭИ, 2007. – Выпуск 26. - С. 205-213.

11. Проблемы создания украинского су доходного пути р. Дунай – Черное море / Б. В. Буркинский, В. Н. Степанов, Н. Т. Примачев и др. – Одесса: ИПРЭИ НАН Украины, 2003. – 42 с.

12. Экономико-экологическая безопасность морехозяйственной деятельности / Под общей редакцией Б. В. Буркинського, В. Н. Степанова. – Одесса: Фенікс, 2008. – 648 с.

References

1. Tryuhan, V. Kak transgranichnoe sotrudnichestvo svyazhet Ukrainu s Evropoy [How transboundary cooperation connects Ukraine and Europe]. Retrieved from: <http://delo.ua/opinions/kak-transgranichnoe-sotrudnichestvo-svjazhet-ukrainu-s-evropoj-166069/>

2. The European Neighbourhood Instrument (ENI). Retrieved from: http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=322&id_type=10

3. Cross-Border Cooperation (CBC). Retrieved from: http://www.enpi-info.eu/maineast.php?id=322&id_type=10

4. Stepanov, V. N., Berdnikov, I. A. & Zhuravlev V. Ya. (2009). Problemy i perspektivy mezhdunarodnogo ekonomicheskogo sotrudnichestva v Dunayskom regione [Problems and perspectives of international economic cooperation in the Danube Region]. Odessa: Regional department of National Institute of Strategic research [in Russian].

5. Rusanov A. Vyisokie perspektivy Nizhnego Dunaya [High perspectives of Low Danube]. Moryak Ukrainyi – Sailor of Ukraine. 28.03.07, 7 [in Russian].

6. Studennikov I. (2007). Transkordonne spivrobitny`czstvo yak chy`nny`k realizaciji yevrointegracijny`x pragnen` Ukrainy` ta instrument regional`nogo rozvy`tku [Transboundary cooperation as a factor of Euro integration and instrument of regional development]. Mizhnarodna konferenciya «Rozvy`tok transkordonnogo spivrobitny`czstva z regionamy` krayin-chleniv EU»: Zbirny`k dopovidej. [International conference 'Development of transboundary cooperation with regions of EU counties] (pp. 26-31). Odessa: Golov. upravlinnyazovnishn`oekon. diyal`nosti ta yevrop. integraciji Odes. Oblderzhadministraciyi. [in Ukrainian].

7. Burkinskiy, B. V. (2011). Metodologicheskie prikladnye osnovy issledovaniya natsionalnyih i regionalnyih interesov (sotsio-ekologo-ekonomicheskij kontekst) [Methodological and applied bases of research of national and regional interests (social, ecological and economic context)]. Odessa: Institute of market problems and economic and ecological research NAS of Ukraine. [in Russian].

8. Andreeva, N. N., Zolotov, V. I. & Shuntova, S. G. (2010). Antikrizisnoe upravlenie Odesskim regionom: diagnostika napravleniya realizatsii. Uchebnoeposobie [Crisis management Odessa region: diagnosis and directions of

realization. Tutorial]. Odessa: Institute of market problems and economic and ecological research NAS of Ukraine. [in Russian].

9. Razvitie Odessy i iregiona: mneniya ekspertov [Development of Odessa and region: experts opinion]. – Retrieved from <http://prawwwda.com/obschestvo/razvitie-odessi-i-re/>

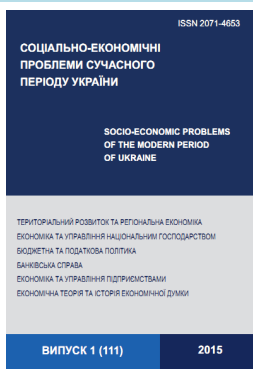
10. Stepanov, V. N., Berdnikov, I. A. & Zhuravlev, V. Ya. (2007). Ekonomiko-ekologicheskie problem istroitelstva moldovskogo transportno-energeticheskougouzla v delte Dunaya [Economic and environmental issues of construction of Moldovan transport and energy hub in the Danube Delta]. Odessa: Institute of market problems and economic and

ecological research NAS of Ukraine. [in Russian].

11. Burkinskiy, B. V., Stepanov V. N. & Primachev, N. T. (2003) Problemy i sozdaniya ukrainskogodohoo dnohoputi r. Dunay [Problems of development of Ukrainian waterway Danube - Black Sea]. Odessa: Odessa: Institute of market problems and economic and ecological research NAS of Ukraine. [in Russian].

12. Burkinskiy, B. V., Stepanov, V. N. (Eds.). (2008). Ekonomiko-ekologicheskaya bezopasnost morehozyaystvennoy deyatel'nosti [Economic and ecological safety of marine activity]. Odessa: Feniks. [in Russian].

Proceedings of the "SOCIO-ECONOMIC PROBLEMS OF THE MODERN PERIOD OF UKRAINE"

Proceedings of the "Socio-economic problems of the modern period of Ukraine" is a specialized scientific-practical edition based National Academy of Sciences of Ukraine and the Institute for regional studies of NAS of Ukraine.

The book highlights the results of studies of institutional and socio-economic problems of development of Ukraine at the macro, meso and micro levels, encouraging to published authors who carry out research work in various sectors of the economy.

The book "Socio-economic problems of the modern period of Ukraine" on the List of scientific professional publications of Ukraine in the field of economic Sciences.

Site collection: www.zbirnyk.ird.gov.ua

Scientific-practical journal "REGIONAL ECONOMY"

Scientific-practical journal "Regional economy" is a specialized scientific-practical publication, which highlights such theoretical and applied issues: the formation and implementation of state regional policy in Ukraine, the problems of socio-economic life of the regions, territorial development, environmental management and ecological security, social policy, cross-border cooperation, rural development, investment and innovation policy, Finance and banking.

The journal is included in the international scientometric databases Index Copernicus, Poland - with 2012.

The journal's website: www.re.gov.ua